

**Пилипчук О., Коновальчук І.М. НАЦІОНАЛЬНІ ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ В УЧНІВ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ // Майстерність комунікації у мистецькій і
професійній освіті: збірник наукових праць / за заг. редакцією Н.Є. Колесник,
О.М. Піддубної, О.М. Марущак. – Житомир: ФО-П «Н.М. Левковець», 2020. – У
2-х ч. – Ч. II. – С. 179-182.**

Пилипчук Оксана,
студентка 32 групи Бд - Почат
навчально-наукового інституту педагогіки
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);

Коновальчук І.М.,
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри англійської мови
з методиками викладання в дошкільній та початковій освіті
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**НАЦІОНАЛЬНІ ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У сучасному світі відродження національної освіти неможливе без формування національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, виховання духовної культури особистості, патріотизму, моральності, толерантності, за допомогою колективних справ, участі у заходах, зорієнтованих на патріотичне виховання, відродження культури, традицій. Сучасну освіту важливо підпорядковувати системі національних інтересів, цінностям духовного скарбу українського народу – національним звичаям і традиціям. Національне виховання – це створена упродовж віків самим народом система поглядів, переконань, ідей, традицій, звичаїв, покликаних формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь [2]. На сучасному етапі проблемі питання національної самосвідомості присвячено праці таких авторів, як С. Бевзенко, І. Голубенко, Г. Донченко, Є. Пасічник, З. Старкова, В. Онищук.

Мета статті полягає в аналізі змісту і форм роботи з національного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Для того щоб, виховати справжніх громадян своєї держави, потрібно цілеспрямовано і систематично формувати навчання й виховання молодших школярів елементи національної самосвідомості особистості на основі народних звичаїв, традицій, усної народної творчості. Саме усна народна творчість допомагає розвивати у дітей почуття національної самосвідомості. Школярі дізнаються про характерні риси українського народу та його традиції. Важливим фактором при використанні українських національних традицій у вихованні є такі методи, форми і прийоми роботи: бесіди, спостереження, розповіді, конкурси, свята, розваги, екскурсії. Найкращі пам'ятки фольклору зберігаються в казках, легендах, епосах, прислів'ях, приказках, які створив сам народ. Вони відображають народні звичаї, традиції, передбачають цілеспрямоване виховання та навчання молоді.

На основі традицій під керівництвом учителя свідомо і цілеспрямовано формується виховний ідеал українського народу і самої нації. А з іншого - ідеал відбивається у звичаях, обрядах, національному, народному мистецтві тощо. Тому їх потрібно знати, розуміти. Г. Ващенко пише: "Традиційним ідеалом треба визнати той,

що витримав іспит історії; найбільш відповідає психології народу та увійшов у психіку народних мас, відбитий у народній творчості і в творах кращих митців і письменників, що стали духовними провідниками свого народу" [3].

Найбільш ефективним чинником виховання поваги і любові до Батьківщини є національно-культурні традиції українського народу. Прийдешній день України повністю залежить від того, як ми сьогодні сформуємо у дітей почуття патріотизму, єдності її з рідним народом.

Тому, виховуючи на традиціях, прагнемо сформувати у молодших школярів вірність ідеалам побудови в Україні демократичної, правової держави, горде почуття належності до українського народу, стимулювати національне пробудження. Доводимо глибинний зв'язок національного з духовністю особистості, інтелектуальною зрілістю і красою. У цьому полягає мета виховання школярів на національно-культурних традиціях українського народу.

Один із головних засобів національного виховання молодших школярів є рідна мова. Опанування починається з раннього дитинства, вже з колискових пісень. Засвоєння культури мовлення триває протягом усього життя. С. Русова зазначає: «Рідна мова у вихованні й освіті – то є найкращий інтимний провідник думок, почування, вражень. От, через що першою свідомою вимогою задля справедливого задоволення нації є вимога національної школи»[1].

Успішно використовується в цілях національного виховання молодших школярів народний календар. Це система історично обумовлених дат, подій, свят, традицій, звичаїв і обрядів, які в певній послідовності відзначаються народом протягом року. Традиції, звичаї і обряди народного календаря комплексно діють на особистість, всебічно розвивають її.

Сучасна українська родина має бути справжнім осередком формування основ патріотичного виховання у дітей та молоді. З цією метою необхідно широко запроваджувати святкування родинними датами народного календаря, оскільки народний календар зберігає багатотисячолітню історію України, її невичерпні традиції, які зберегли та віддзеркалили в собі те, що характерне для українського народу, взаємозв'язок працьовитості та духовності.

Складовою частиною народного календаря є родинний календар, який включає важливі дати, віхи життя сім'ї, ювілеї та інші знаменні події родини, кожного її члена.

Традиції й обряди народного та родинного календаря зміцнюють сім'ю, виховують найглибші людські почуття, учать любити й поважати матір та батька, рідну оселю, рідний край, Батьківщину.

Історичний досвід свідчить, що сама родина не може виховати особистість. Це можна зробити лише у тісному зв'язку з школою.

Основними критеріями вихованості засобами національних традицій є :

- любов до Батьківщини;
- гуманність;
- чесність;
- позитивне ставлення до праці;
- любов до прекрасного.

Багато традицій та обрядів пов'язано з народними іграми, які створені народом так само, як казки, приказки, загадки. Вони передаються з покоління в покоління. В їх змісті відбито національну психологію кожного народу. Народні забави та ігри становлять досить великий розділ народної педагогіки й охоплюють найрізноманітніші її аспекти: народознавчий, мовленнєвий, природничий, пізнавальний, розважальний тощо. Народні ігри супроводжують свята та національні обряди, у їх змісті відбиті сезонні явища, звичаї, пов'язані з хліборобською та

землеробською працею. За допомогою народних ігор діти опановують перші елементи грамотності, вони розвивають мовлення, виховують любов до рідного слова і своєї землі.

Провідна роль у формуванні особистості належить сім'ї, яка відповідає за соціальне відтворення населення, за його національний, моральний, духовний розвиток, за створення певного способу життя. Виховна місія сім'ї є особливою, тому що саме в ній формується характер дитини, її ставлення до навколишнього світу, до людей, до життя, до української мови, до звичаїв і традицій, до Батьківщини. Тільки в сім'ї, за умови усвідомлення всього свого родоводу можливе національно-патріотичне виховання, саме в ній дитина проходить шлях від роду до народу і до нації. Сучасна українська родина має бути справжнім осередком формування основ патріотичного виховання у дітей та молоді.

Основними педагогічними умовами, які забезпечують ефективність виховання молодших школярів засобами національних традицій, є:

- зв'язок виховання учнів початкових класів засобами національних традицій із життям;
- врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- емоційність виховання;
- комплексний підхід до використання українських традицій у виховання молодших школярів;
- доступність національних традицій.

Отже, суть процесу виховання на традиціях зводилася до того, щоб людина керувалася в своїй поведінці духовними звичаями народу. Таким чином, початкова школа повинна виховувати майбутніх громадян України на основі культурно-історичного досвіду нашого народу, його багатовікової мудрості та духовності. Ефективним засобом цієї роботи виступають національні традиції, які мають потужні виховні можливості.

Список використаної літератури

1. Русова С. Вибрані педагогічні твори / С. Русова / За ред. С. Л. Коваленко. – К.: Либідь, 1997. – 272 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Ващенко Григорій. Виховний ідеал - Полтава. Полтавський вісник, 1994. – 190 с.